

VALSTS KANCELEJAI 100

Šis gadsimts Latvijas valstij un tās tautai, nenoliedzami, ir bijis trauksmainu notikumu bagāts. Varonīgu un cildenu pūļu rezultātā tika radīta Latvijas valsts. Tās sekmīgu attīstību veicināja nesavtīgs un pašreizējais valstsvīru darbs Latvijas labā, ko pārtrauca pusgadsimtu garš apspiestības un klusēšanas laiks. Atgūstot neatkarību, tika atjaunotas tās valstiskuma iestādes, kas bija klāt mūsu Latvijai tās tapšanas šūpulī. Viena no tām ir Valsts kanceleja, kam pirms simt gadiem bija lemts tapt reizē ar mūsu valsti un izdzīvot to pašu likteni, ko latvju tautai.

1. attēls

Pagaidu valdības sēdes protokols Nr.1.

1918. gada 26. novembris.

Sēdi protokolē Pagaidu valdības kancelejas pārvaldnieks Dāvids Rudzītis.

Valsts kancelejas izveide un attīstība

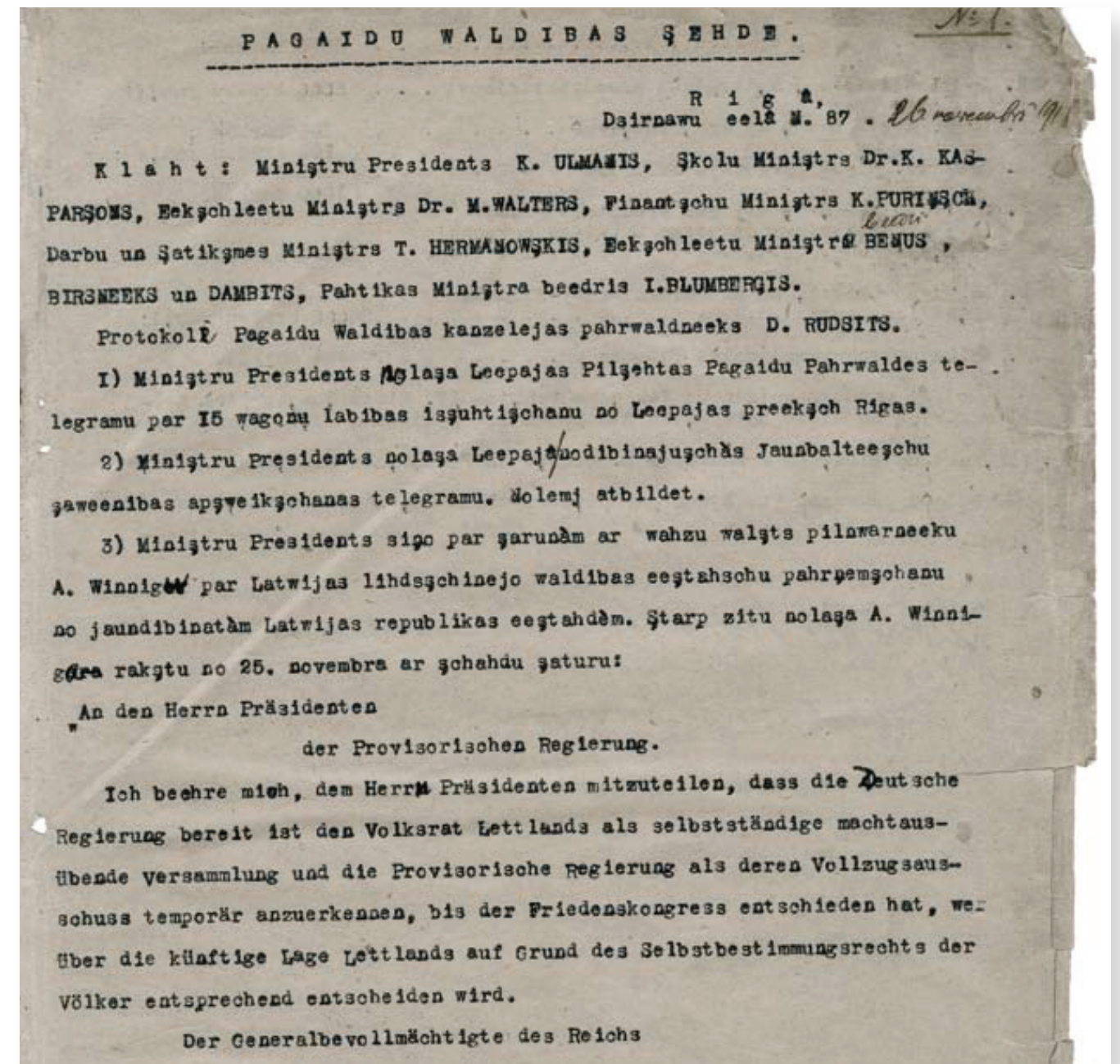
1918. – 1934. gads

Pēc Latvijas valsts proklamēšanas 1918. gada 18. novembrī tika izveidota Latvijas pagaidu valdība. Tās darbības nodrošināšanai tika izveidota Pagaidu valdības kanceleja.

Atsevišķs dokuments par Pagaidu valdības kancelejas izveidošanu nav atrodams. Pirmo reizi neatkarīgās Latvijas valdības administrācijas vārds minēts 1918. gada 26. novembrī, kad Latvijas Pagaidu valdības kancelejas pārvaldnieks Dāvids Rudzītis protokolēja pirmo oficiālo valdības sēdi. 1919. gada 1. janvārī valdība "konstatē, ka Pagaidu Valdības Kancelejas Pārvaldnieks Dāvids Rudzītis skaitās amatā no 20. novembra 1918. gada". Līdz ar to par Valsts kancelejas dzimšanas dienu var uzskatīt 1918. gada 20. novembri.

Savu pašreizējo nosaukumu Valsts kanceleja ieguva 1919. gada 11. aprīlī, kad Latvijas Pagaidu valdības kanceleja tika pārdēvēta par Valsts kanceleju un D. Rudzītis apstiprināts par Valsts kancelejas direktoru. Ministru kabinets apstiprināja arī Valsts kancelejas štatu sarakstu, kurā bija vien 20 darbinieku.

1919. gada 5. augustā Latvijas Pagaidu valdība pieņēma "Pagaidu noteikumus par Valsts kanceleju" un 1919. gada 8. augustā – Ministru kabineta sēžu kārtības rulli. Šajos dokumentos tika noteikti Ministru kabineta sēžu organizēšanas pamatprincipi un Valsts kancelejas galvenie pienākumi: "rīkot ministru kabineta un ministru prezidenta rakstvedību un darbvedību; pārvaldīt atsevišķas valsts kancelejas nozares: likumu kārtošānu un izdošanu, oficiālā laikraksta izdošanu, tipogrāfiju, bibliotēku, arhīvu" u.c.

1. attēls

2. attēls

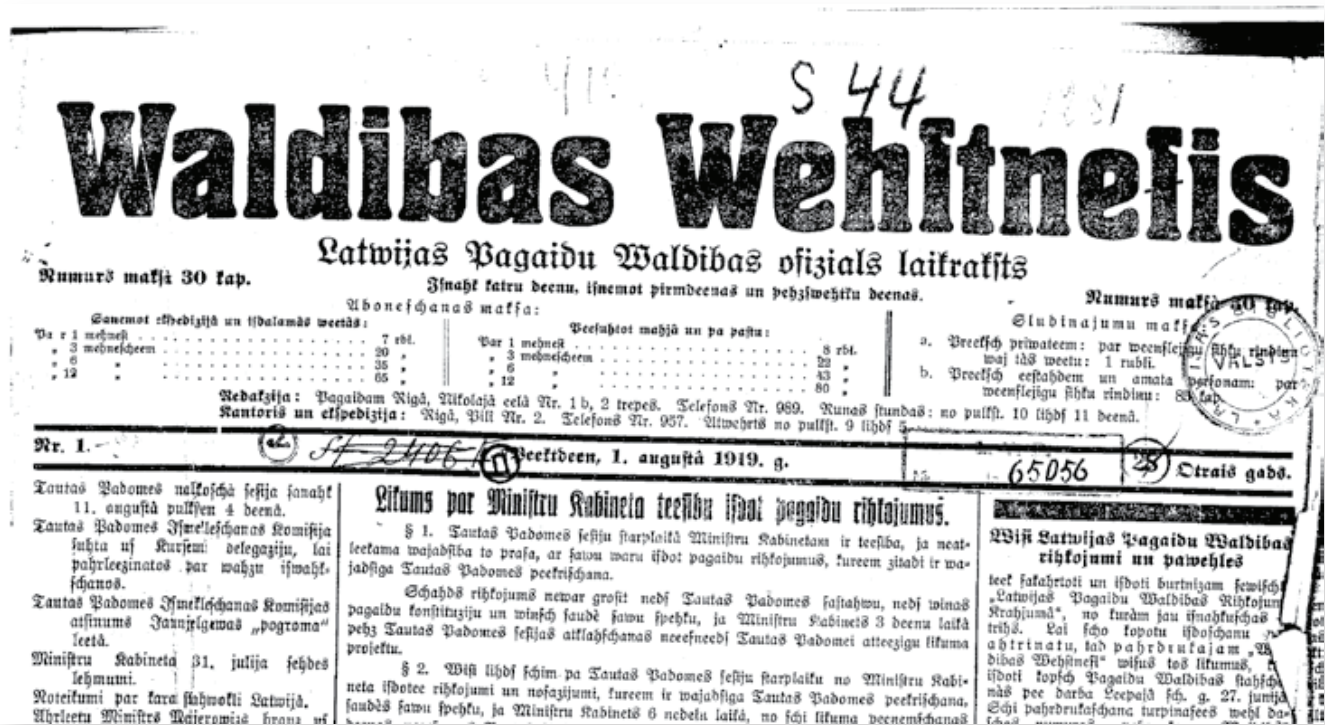
Valsts kancelejas paspārnē līdz 1920. gada rudenim tika izdots oficiālais laikraksts „Valdības Vēstnesis”

Valsts kanceleja pēc Ministru prezidenta uzdevuma sasauca valdības sēdes, paziņoja sēdes dalībniekiem sēdes darba kārtību un apspriežamos projektus. Sēdi protokolēja Valsts kancelejas direktors, kas protokolā atzīmēja klātesošos, lietas būtību, svarīgāko debašu saturu un pieņemtos lēmumus. Valsts kanceleja pēc protokola noformēšanas to nosūtīja visām ministrijām, bet protokolu un rīkojumu oriģinālus glabāja arhīvā. Valsts kanceleja reģistrēja visus valdības sēdē izskatāmos dokumentus un pārvaldīja Ministru prezidenta un Ministru kabineta saņemto un nosūtīto korespondenci. Šis Valsts kancelejas pamatfunkcijas gadu gaitā ir palikušas nemainīgas.

Valsts kancelejas pakļautībā tika izveidots oficiālais laikraksts "Valdības Vēstnesis", kurā iespieda likumus un valdības rīkojumus.

Pieaugot izdoto likumu skaitam, Valsts kancelejas sākotnējo uzdevumu – likumu kārtošana un izdošana – 1920. gada 25. oktobrī pārņēma Tieslietu ministrija, kurā tika izveidota Kodifikācijas nodaļa, kas turpmāk veica likumu juridiskās caurlūkošanas darbu, sakārtoja tos un izdeva Latvijas valdības likumu un rīkojumu krājumu.

1925. gadā. 1. aprīlī pieņemtajā Ministru kabineta iekārtas likumā tika noteikts, ka "Valsts kanceleja pārzina Ministru kabineta un Ministru prezidenta lietvedību. Valsts kancelejas direktors pārvalda Ministru kabineta un Valsts kancelejas budžetu." Šis likums noteica arī, ka Valsts kancelejas direktors un pārējie ierēdņi tiek pieņemti darbā, pamatojoties uz Civildienesta likumu. Tādējādi tika nostiprināts Valsts kancelejas juridiskais statuss.

2. attēls

3. attēls

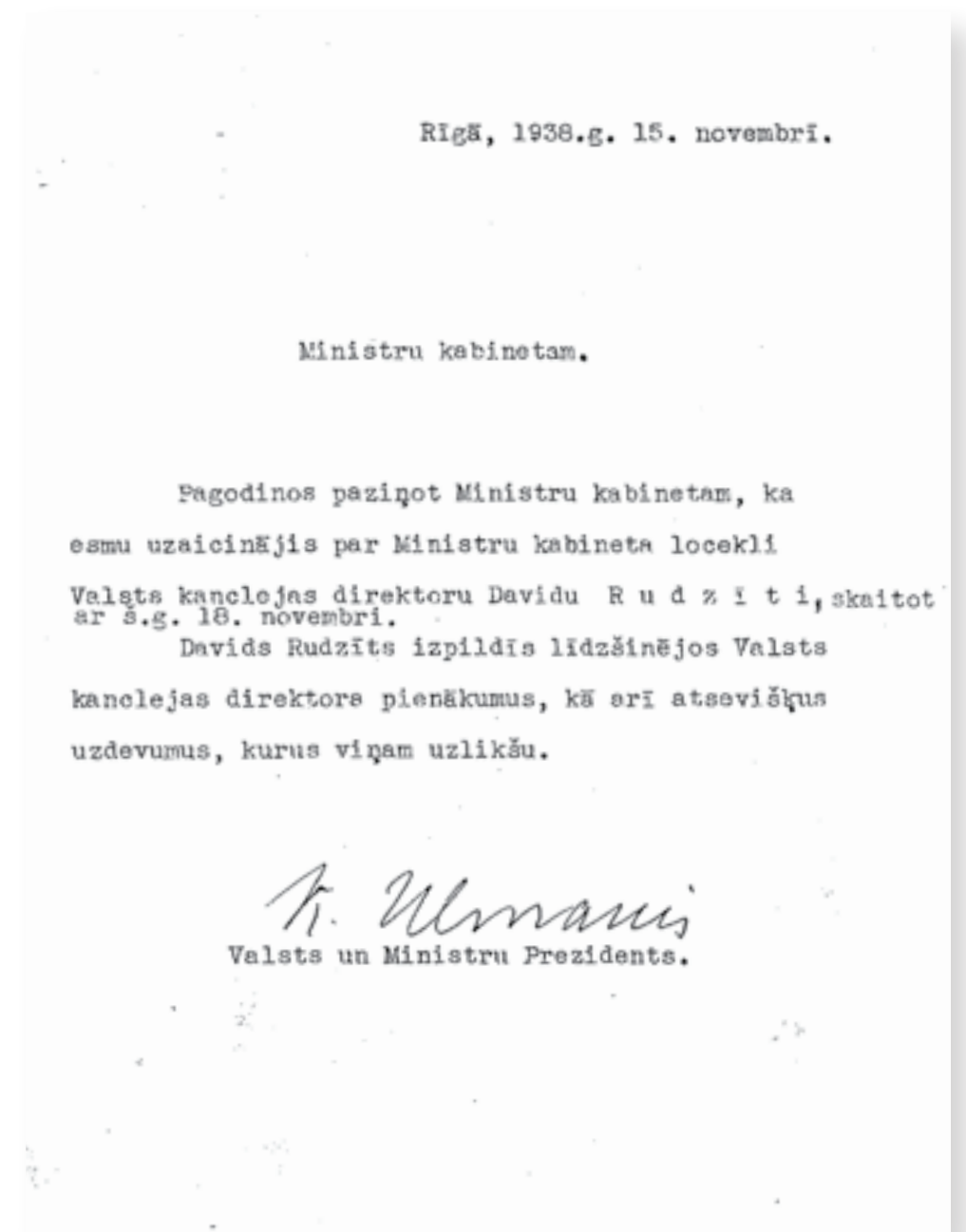
1938. gada 15. novembris.

Valsts un Ministru Prezidents K.Ulmanis paziņo par D.Rudziša iekļaušanu Ministru kabineta sastāvā.

1934. – 1940. gads

1934. gada 15. maijā Kārļa Ulmaņa vadībā notika valsts apvērsums. Saeima tika atlaista un politisko partiju darbība apturēta. Ministru kabinets īstenoja ne tikai izpildvaras funkcijas, bet bija kļuvis arī par likumdevēju, pilnībā pārņemot Saeimas funkcijas. Līdz ar to ievērojami pieauga valdības administrācijas loma. Piemēram, Kodifikācijas nodaļa, kas no Tieslietu ministrijas 1926. gadā pārgāja Saeimas pakļautībā, nonāca Valsts kancelejas pārziņā. Autoritārā režīma laikā varas koncentrācija un valsts institūciju loma tika arvien vairāk palielināta. 1936. gadā K.Ulmanis kļuva par Valsts un Ministru prezidentu.

Saskaņā ar Valsts un Ministru prezidenta 1938. gada 15. novembra paziņojumu D.Rudzītis tika uzaicināts par Ministru kabineta locekli. Vienlaikus viņš turpināja pildīt arī Valsts kancelejas direktora pienākumus.

3. attēls

4. attēls

Ministru kabineta sēdes protokols Nr.45.
1940. gada 21. jūnijs
Augusta Kirhenšteina vadītās valdības pirmā sēde.

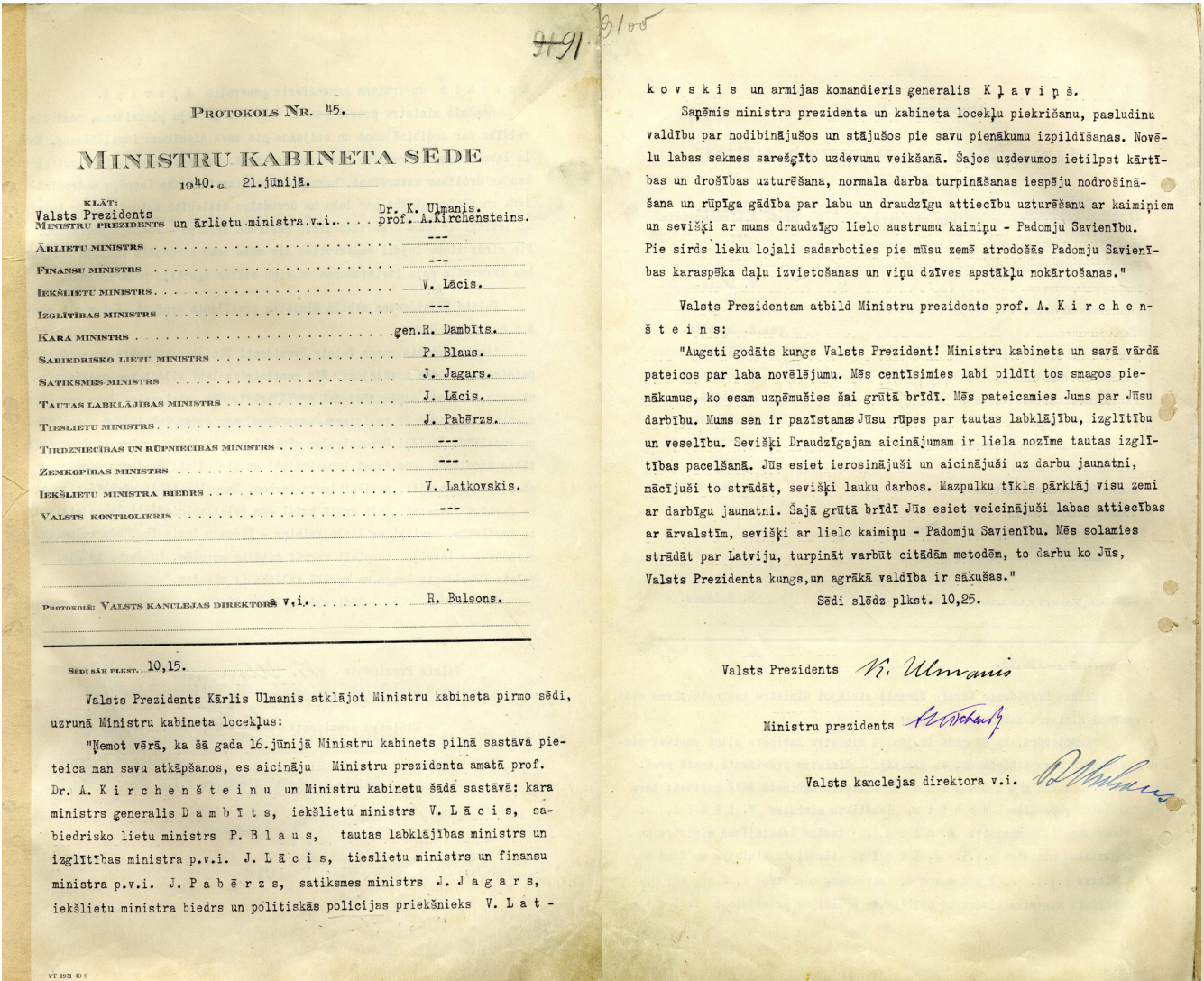
1940. – 1990. gads

1940. gada 17. jūnijā Latviju okupēja PSRS karaspēks. PSRS vadība centās panākt, lai turpmākā Latvijas aneksija izskatītos likumīga – valsts institūcijas dažus mēnešus turpināja darboties stingrā PSRS uzraudzībā. Formāli Valsts kanceleja darbību beidza 1940. gada 27. augustā, kad to pārdēvēja par Tautas Komisāru padomes kanceleju, bet faktiski kā neatkarīgas valsts valdības administrācija tā beidza pastāvēt jau 1940. gada 17. jūnijā, kad K. Ulmaņa valdība nolika savas pilnvaras.

Turpmākos 50 gadus Latvijas teritoriju pārvaldīja svešas varas. 1941. – 1945. gadā Latvijas teritorija atradās nacistiskās Vācijas kontrolē. Pēc Vācijas sakāves otrajā pasaules karā Latvijas teritorijā atgriezās PSRS okupācijas režīms. Tika turpināta Latvijas sovjetizācija, Latvijas PSR valdība un tās administrācija (no 1946. gada – Latvijas PSR Ministru padomes Lietu pārvalde) nedarbojās Latvijas tautas interesēs. Piemēram, lēmumu par vairāk nekā 40 000 Latvijas iedzīvotāju izsūtīšanu uz attāliem PSRS rajoniem 1949. gada 17. martā parakstīja gan Latvijas PSR Ministru padomes priekšsēdētājs V. Lācis, gan lietu pārvaldnieks I. Bastins.

1985. gadā PSRS pie varas nākušais M. Gorbačovs uzsāka demokrātiskas reformas. Latvijā sākās tautas atmoda, Latvijas PSR valdība un tās administrācija sāka īstenot neatkarīgāku politiku, valdības vairākums 1990. gadā jau atbalstīja neatkarīgas valsts ideju.

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas notika visu Latvijas PSR varas struktūru reorganizācija, arī Latvijas PSR Ministru padomes Lietu pārvaldes reorganizācija un Valsts kancelejas atjaunošana.

4. attēls

5. attēls

Ministru kabineta un Valsts kancelejas ēka
gadskārtējā gaismu festivālā "Staro Rīga".

Atjaunotā Valsts kanceleja

1990. – mūsdienas

Pēc Latvijas Republikas neatkarības deklarācijas pieņemšanas 1990.gada 4.maijā Latvijas valsts pārvaldē aizsākās demokrātiskas reformas. Līdz brīdim, kad pilnībā tika atjaunota Latvijas Satversmes un Ministru kabineta iekārtas likuma darbība, Valsts kanceleja piedzīvoja trīs reorganizācijas.

1990.gada 25.maijā Latvijas Republikas Ministru padome pieņēma lēmumu "Par Valsts pārvaldes aparāta darbu Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas apstākļos", saskaņā ar kuru likvidēja Latvijas Republikas Ministru Padomes Lietu pārvaldi un Ministru padomes operatīvās darbības nodrošināšanai izveidoja Latvijas Republikas Valdības administrāciju, kuru vadīja Valdības lietu ministrs Kārlis Līcis.

1991.gada 26.novembrī Valdības administrācija tika likvidēta, un tās vietā tika izveidots Valdības aparāts, par kura vadītāju tika iecelts Valdis Zeikats.

1992.gada 18.marta likumā "Par Latvijas Republikas Ministru Padomi" atkal tika minēts Valsts kancelejas vārds. Pēc 1992.gada 19.novembra lēmuma "Par Latvijas Republikas Valdības aparāta reorganizāciju" pieņemšanas Valsts kanceleju iekļāva Valdības aparātā kā struktūrvienību. Valdības aparāta pamatpienākums palika līdzšinējais – nodrošināt valdības darbu.

5. attēls

6. attēls

Izstāde "Latvijas valdībai 100".

Ministru kabineta un Valsts kancelejas telpās tiek organizētas izstādes, ekskursijas un lekcijas, kas stāsta par Latvijas valsts pārvaldes darbu, kā arī nozīmīgiem mūsu valsts vēsturiskajiem notikumiem.

Pēc 5. Saeimas ievēlēšanas tika atjaunota Latvijas Satversme, un 1993. gada 3. augustā stājās spēkā likums "Par 1925. gada 1. aprīļa likuma "Ministru kabineta iekārta" atjaunošanu", kas noteica, ka Ministru kabineta un Ministru prezidenta lietvedību pārzina Valsts kanceleja. Saskaņā ar minēto likumu tika atjaunots vēsturiskais Valsts kancelejas statuss un noteiktas tās pamatfunkcijas – nodrošināt Ministru kabineta un Ministru prezidenta darbību, kā arī optimālu un operatīvu lēmumu pieņemšanu saskaņā ar Satversmi un citiem likumiem.

Valsts kancelejas darbību reglamentē 2003. gada 20. maijā Ministru kabinetā apstiprinātais Valsts kancelejas nolikums.

Valsts kancelejas loma Ministru kabineta darba nodrošināšanai nav mazinājusies arī mūsdienās. Valsts kanceleja organizē Ministru kabineta sēdes, nodrošina Ministru kabineta dokumentu sagatavošanu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai procesuālajai kārtībai, kā arī pārvalda Ministru kabineta lietvedību. Tāpat arī Valsts kanceleja piedalās valdības politikas plānošanas procesā atbilstoši Ministru kabineta politiskajām vadlīnijām.

Mēs koordinējam vienotas valsts politikas plānošanu un īstenošanu, sadarbībā ar ministrijām sniedzam priekšlikumus Ministru kabinetam par valsts attīstības prioritātēm. Nodrošinām valsts pārvaldes (arī valsts civil dienesta) attīstības politikas izstrādi, koordinējam un pārbaudām tās ieviešanu.

Valsts kanceleja Ministru prezidenta uzdevumā koordinē un pārbauda Ministru kabineta un Ministru prezidenta lēmumu izpildi un informē sabiedrību par Ministru kabineta darbu.

Informācija par mūsu valsts pirmsākumiem, tās ceļu uz neatkarību un Latvijas valsts simtgades pasākumiem

LV100.lv
www.mk.gov.lv/simgade

6. attēls

Mūsdienās Valsts kanceleja top par zināšanu un ekselences centru ne tikai valsts pārvaldes darbiniekiem, bet arī plašākai sabiedrībai. Mēs organizējam izglītojošus seminārus un citas aktivitātes valsts pārvaldes darbiniekiem savu profesionālo iemaņu veicināšanai. Sabiedrības informēšanas nolūkos veidojam izstādes, lekciju ciklus, diskusijas, kā arī izdodam grāmatas par valstiski svarīgiem notikumiem un personībām.